

Het ontstaan en de activiteiten van de Communistische Internationale en haar strijd tegen het fascisme en de oorlogen van het imperialisme

Tamila Yabrova

Marxistische Studies Nr. 71-3, 2006

De geschiedenis van de Communistische Internationale (Komintern) en de rol die Lenin en de bolsjewistische partij gespeeld hebben in de voorbereiding, de stichting en de activiteiten van deze revolutionaire wereldorganisatie, waren en blijven ook vandaag nog de noodzakelijke revolutionaire kennisbronnen voor iedereen die zijn lot verbindt met de strijd tegen de macht van het kapitaal. De geschiedenis van de Komintern is het onderwerp van een felle ideologische strijd.

De historische waarde van de ervaringen van de Komintern, vooral dan gedurende de eerste jaren van haar bestaan, ligt in het feit dat ze tot stand kwam en werkzaam was onder uitzonderlijke voorwaarden van revolutionaire opstand in heel de wereld. Vanaf het begin heeft de Komintern gesteund op de hulp van het Russische proletariaat, dat de revolutie tot een goed einde had gebracht en op het enthousiasme van miljoenen werkers in de kapitalistische wereld, die weerstand hadden geboden aan de aanval van het imperialisme, aan onrechtvaardige veroveringsoorlogen, onderwerping en kolonialisme.

Historisch is de Komintern de erfgenaam van de Communistenbond en van de Eerste en de Tweede Internationale. Ze werden opgericht om de arbeidersklasse van heel de wereld te organiseren en leiding te geven aan haar revolutionair enthousiasme. Engels schreef hierover: gedurende een halve eeuw hebben [deze organisaties] die aspecten van de Europese geschiedenis geleid die bepalend waren voor de toekomst maar ze zijn er desondanks niet in geslaagd de hoop die de arbeiders in hen stelden, te verwezenlijken.

De stichting van de Komintern was het antwoord van de bolsjewieken op de morele en politieke crisis van de internationale sociaal-democratie van wie de door het opportunisme gecorrumpeerde leiders het imperialistische kamp vervoegden en geestdriftig de wereldoorlog goedkeurden.

Op 24 januari 1919 kwamen de vertegenwoordigers van 8 marxistische partijen in Moskou bijeen. Het ging om de Russische, de Poolse, de Hongaarse, de Duitse, de Letlandse en de Finse partijen en de Revolutionaire Balkanfederatie. Ze riepen 39 linkse partijen, vakbonden en arbeidersorganisaties op een wereldcongres te organiseren om de Derde Internationale te stichten de Komintern. Al deze organisaties waren met elkaar verbonden door één en dezelfde doelstelling: de socialistische wereldrevolutie. Het stichtingscongres van de Komintern ging door in Moskou van 2 tot 5 maart 1919. Vertegenwoordigers van 19 partijen en groepen namen eraan deel.

In 1939 bestond de Komintern al uit negenenzestig communistische partijen uit heel de wereld die samen 4,2 miljoen communisten telden. Door haar veelvuldige activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog, door de organisatie van de weerstand en de overwinning op het fascisme speelde de Komintern een rol van onschatbare waarde.

Vanaf het begin van de jaren 1920 wees de internationale communistische beweging op het gevaar van het fascisme als uiterst rechtse kracht, voortgebracht door de diepe crisis van het imperialisme. Vanaf 25 september 1921 signaleerde V.V. Vorovsky, de officiële vertegenwoordiger van de Sovjet-Unie in Italië, in een brief aan Lenin de verschijning van door de burgerij bewapende detachementen de fascist en hun immense steun aan de pogrompolitiek van de fascist. ¹ Bovendien beschouwden de medewerkers van het Bureau Vargi in november van hetzelfde jaar het fascisme als het gewapende contingent van het financiers en industriekapitaal. ² In een speciale resolutie van het Vijfde Congres, ontmaskerde de Komintern het fascisme als gevechtseenheid van de grote burgerij in haar strijd tegen het proletariaat, want ze blijkt niet in staat te zijn het arbeidersverzet neer te slaan met wettige regeringsmaatregelen. Het gaat dus om een illegaal strijdmiddel, dat de burgerij gebruikt om haar dictatuur in te stellen en te versterken. ³ Het fascisme werd in het begin aangezien als instrument voor het gevecht tegen de toenemende overwinningen van het proletariaat in het kielzog van de Grote Socialistische Oktoberrevolutie. Maar al snel breidde het zijn actieradius uit en werd een machtig instrument voor de uitbreiding buiten de eigen grenzen en de overheersing van heel de wereld.

In het kader van de territoriale verdeling van de wereld dook aan het einde van de Eerste Wereldoorlog een ongewoon gevaar op: de overwinnende partijen ontketenden een regelrechte klassenoorlog om het fascisme dat op nationaal vlak de ellende uitbuitte en zand strooide in de ogen van de proletariërs, te propageren. De bedoeling was nochtans niet de miserie van de volksmassas uit de wereld te helpen maar wel de *noden* van de grote monopolies te bevredigen. ⁴

Hier moeten we wel de analogie opmerken met de demagogie van de nationalistische, pro-Amerikaanse clans van de burgerij die vandaag aan de macht komen na de Rozenrevolutie in Georgië, de Oranje Revolutie in Oekraïne en gelijkaardige revoluties in andere landen.

De Komintern organiseerde de strijd van de internationale communistische beweging tegen de dreiging van een nieuwe wereldoorlog. Ze richtte in veel landen een volksfront op en bouwde zo aan een brede democratische coalitie als tegenwicht voor de krachten van de reactie. Toen de oorlog uitbrak, legden de Komintern en haar afdelingen de belangrijkste taak vast voor de arbeidersklasse: Mobilisatie van de breedste massa's voor de strijd tegen de reeds begonnen oorlog met de bedoeling hem te beëindigen. ⁵

Het standpunt van de Komintern over het Niet-aanvalspact (augustus 1939) tussen de Sovjet-Unie en Duitsland hield rekening met een mogelijke aanval tegen de Sovjet-Unie en stelde op de leninistische lijn met betrekking tot de mogelijke afsluiting van militaire akkoorden met een van de imperialistische allianties tegen een andere wanneer dit akkoord niet raakt aan de basis van de sovjetmacht, maar zijn positie kan versterken en elke agressie tegen het land door om het even welke imperialistische macht kan verlammen. ⁶ Het is kenmerkend dat de leiders van de Communistische Internationale deze oorlog van in het begin beschouwden als een imperialistische en onrechtvaardige oorlog, waaraan elke burgerij van de oorlogvoerende landen in gelijke mate schuldig was. ⁷

Terzelfder tijd gooiden meerdere afdelingen van de Komintern zich in het beslissende gevecht van de volkeren tegen het fascisme. (De leiders van de communistische partijen en van hun parlementaire fracties in België, Groot-Brittannië en Frankrijk gingen zelfs zover dat ze aankondigden de acties van hun regeringen te steunen.) De reden hiervoor is *de formele analogie tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog*, die verhinderde dat men een goed begrip had van het veranderingsproces van de Tweede Wereldoorlog. Deze evolueerde immers van een imperialistische oorlog naar een nationale bevrijdingsoorlog van alle volkeren die door het Duitse en Italiaanse fascisme onder de voet waren gelopen.

Het conflict stelt de communistische partijen en de Komintern voor nieuwe taken: *een strategie uitwerken voor de strijd, de ideologische stappen vastleggen; bepalen welke nieuwe actievormen aan de orde waren*. De vertegenwoordigers van de Franse Communistische Partij (PCF) merken dan ook treffend op dat de Komintern in grote mate haar strategie voor de strijd vastgelegd heeft. De PCF heeft de te volgen politiek in Frankrijk bepaald op basis van de Franse realiteit. Maar deze politiek was verbonden met een wereldstrategie die de PCF als lid van de Komintern volgde.⁸

In de ontwerpresolutie van het presidium van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale van 21 november 1940 aanvaardt de leiding de beslissing van de communistische partij van de Verenigde Staten om de Komintern te verlaten, zonder echter haar banden ermee te verbreken. Deze beslissing was het gevolg van de zogezegde Vurkihs-wet, die van toepassing was op alle organisaties met internationale contacten. Dit toont goed aan hoe de Komintern en de communistische partijen hun werkwijze organisatorisch aanpasten aan de nieuwe wereldsituatie. Ook het Zevende Congres onderlijnde de noodzaak tot veranderen.

De Komintern besteedde bijzondere aandacht aan de strijd van de partijen op het grondgebied van de Europese landen die door fascistisch Duitsland bezet waren. Veelbetekenend is de manier waarop de PCF de richtlijnen van de Komintern heeft toegepast. Vanaf 10 september 1939 besloot de partij ondergronds te gaan, dit was twee weken vóór de reactionaire regering haar activiteiten verbood. De PCF nam een klaar patriottisch standpunt in en haar leiders gingen over tot de actieve strijd tegen het fascisme. Amper twee dagen nadat de partij verboden was (28 september 1939), werd in het Franse parlement een groep van arbeiders en boeren opgericht. Daarin zaten 42 communistische afgevaardigden die actief de collaboratiepolitiek van het rechtse burgerlijke regime aanklaagden.

In het begin van de oorlog wilden de Komintern en haar afdelingen in de eerste plaats een uitbreiding van de vijandelijkheden op wereldniveau verhinderen.

Op 22 juni 1941 luidde de verraderlijke agressie van fascistisch Duitsland tegen de Sovjet-Unie een nieuwe etappe in. De 58 afdelingen van de Komintern en de 18 sympathiserende organisaties kregen nieuwe taken. Vanaf de eerste dag van de nazi-aanval op de Sovjet-Unie, die de Komintern beschouwde als een agressie tegen de vrijheid en de onafhankelijkheid van alle volkeren, verklaarde Georgi Dimitrov op een vergadering van het Secretariaat van het Uitvoerend Comité. De Sovjet-Unie voert een rechtvaardige nationale oorlog.

In een situatie waarin het onmogelijk was om zich *een abstract idee te vormen van de kracht van het proletarisch internationalisme*, vroeg Stalin gezien de omstandigheden niet de socialistische revolutie aan de orde te stellen.⁹ De Komintern nam deze eis over: Elk ijdel gepraat over de wereldrevolutie kan alleen de doelstellingen van Hitler dienen en de internationale eenheid van alle antifascistische krachten verstoren.¹⁰

'De kwestie van de vrede en de verdediging van de Sovjet-Unie zijn een en dezelfde.'¹¹ Aan deze richtlijn van het Zevende Congres van de Komintern werd toegevoegd: Door hun volk en zijn belangen te verdedigen tegen de egoïstische doelstellingen van de burgerij, door zich terzelfder tijd te verzetten tegen de onderwerping van hun volk door de buitenlandse imperialisten, en door in de andere landen krachtadig weerstand te bieden aan de verovering en de uitbuiting van de lokale bevolking door de burgerij, steunen de communisten de zaak van het echte proletarisch internationalisme. Zo helpen de communisten effectief hun eigen volk en de werkers van de andere landen.¹² De Komintern en de communistische landen hebben een enorm organisatiewerk verricht. Hun leden leverden in de frontlijn en in de bezette gebieden een geweldige strijd die veel opofferingen vroeg. Vanaf 11 juli 1941 richt G. Dimitrov zich tot de sovjetorganen die verantwoordelijk zijn voor de staatsveiligheid. Hij kondigt de voorbereiding aan van een groep communisten die Duitsland, Polen, Hongarije, Bulgarije en andere landen moeten infiltreren en de opleiding van kaders voor de 4^e Directie van de NKGB en de Inlichtingendienst (RKKA). Bovendien verstevigden de communisten ook verder de verzetsbeweging in de bezette landen.

De Komintern zette haar ervaring, haar kaders en haar organisatiestructuur in voor illegale antifascistische activiteiten in bezet grondgebied. In 1942 alleen installeerde de Komintern in het kader van de clandestiene antifascistische acties in 11 landen antennes en in 15 landen uitzendstations.¹³

De communistische beweging heeft ontelbare verliezen geleden in de strijd tegen het fascisme. De Tsjechoslowaakse communistische partij verloor meer dan een derde van haar leden. In Joegoslavië kwamen 50.000 communisten om en in Griekenland 75.000. Eén op vier Franse communisten werd vermoord.¹⁴ En dan zijn er nog de honderdduizenden patriotten en internationalisten in de andere landen. De Russische communisten leden onherstelbare schade. Ongeveer 3,5 miljoen leden van de federale Communistische Partij (bolsjewiki) sneuvelden op het slagveld van de Grote Nationale Bevrijdingsoorlog. Een ongelooflijk aantal moedige mannen en vrouwen stierven in het gevecht om Europa en Zuid-West-Azië van de fascistische pest te bevrijden. Ik wil beschouwd worden als communist vroegen de soldaten en officieren van het Rode Leger vooraleer ze naar het front vertrokken. Vandaag, aan de vooravond van de 60^e verjaardag van de grote overwinning op het fascisme, is het gepast nogmaals te onderlijnen dat deze overwinning het werk was van de progressieve krachten van heel de wereld, en vooral mogelijk was dankzij de schitterende rol die de Sovjet-Unie speelde onder leiding van de Communistische Partij (b) en haar hoofdcommandant Stalin.

De communisten van alle landen stonden in de eerste rijen in de weerstand, aan alle fronten, in alle partizanengroepen, in de clandestiniteit en in de verzetskernen in de concentratiekampen.

Daarom moet de historische waarheid in ere hersteld worden en moet er een monument opgericht worden voor het communisme als symbool van de schitterende rol die de communistische partijen hebben gespeeld in de nederlaag van de grootste vijand van de mensheid het fascisme.

Van 1941 tot 1945 verscheen op elk strijdtoneel één front het front van de klassenstrijd de strijd tussen *enerzijds het socialisme en anderzijds het imperialisme en het fascisme dat er een uitvloeisel van is.*

De heldhaftige strijd van de communisten versterkte het gezag van de communistische partijen en zorgde voor een toename van hun invloed en een verhoging van hun ledenaantal. In de jaren onmiddellijk na de oorlog maakten de communisten deel uit van de regering in verschillende kapitalistische landen. In meerdere landen van Centraal en Oost-Europa kozen de massa's voor de volksdemocratie met de rechtstreekse deelname van de communistische partijen.

De ontbinding van de Komintern in 1943 sloot de historische etappe van de communistische wereldbeweging af zonder evenwel de internationale eenheid te verbreken of de gezamenlijke acties van de communistische partijen af te remmen. Er moest rekening gehouden worden met de nieuwe voorwaarden in de volgende etappe van de Tweede Wereldoorlog en na de beëindiging ervan en met de specifieke voorwaarden van de koude oorlog. In haar resolutie van 13 juni 1943 besliste het Politiek Bureau van de CPSU de Directie voor Internationale Informatie op te richten onder leiding van G. Dimitrov, secretaris-generaal van het Uitvoerend Comité van de Komintern. Deze nieuwe organisatie nam in grote trekken het administratief en technisch potentieel van het Uitvoerend Comité over. Onderafdelingen werden samengesteld om het consolidatiewerk en de beraadslagingen tussen de communistische partijen verder te zetten.

2 mei 2005

Tamila Yabrova is lid van het Centraal Comité van de Unie van Communisten van Oekraïne.

Opmerking van de vertaler. Alle citaten werden vrij uit het Frans vertaald.

Bibliografie

Stenografische verslag van het Vierde Congres van de Komintern. M., 1929.

L'Internationale communiste en documents. M., 1933.

M.K. Tchernomordik, *La question des partis communistes Internationale communiste*, 1934, nr. 32/33.

Ceux du Komintern Internationale communiste, 1985, nr. 7, p. 34.

Georgi Dimitrov, *Journal* (9 maart 1933 6 februari 1949). Sofia: Editions universitaires Okhridiski, 1977, p. 794.

Komintern et Deuxième Guerre mondiale. Partis I. Avant le 22 juin 1941. M., Mémorial de la pensée historique, 1994, p. 555.

Komintern et Deuxième Guerre mondiale. Partis II. Après le 22 juin 1941. M., Mémorial de la pensée historique, 1998, p. 596.

Structure d'organisation du Komintern. 1919-1943. ROSSPEN, 1997, p. 287.

Le Komintern et le concept de révolution mondiale. Documents. M., Naouka, 1998, p. 949.

RÃ©unions du Kominform, 1947, 1948, 1949. Documents et matériaux. M., Encyclopédie politique russe (ROSSPEN), 1998, p. 800.

V.I. Piatnitski, *Complot contre Staline.* Hoofdstuk 8 : Orgotdel travaux de guerre du CEIC ou les volontaires rouges du Â« front invisible». M., Souremennik, 1998, p. 478.

Komintern contre Fascisme. Documents. M., Naouka, 1999, p. 506.

L.C. Hayfi tz, *L'Amérique latine dans l'orbite du Komintern (Essai de dictionnaire biographique).* M., 2000, p. 267.

Komintern et guerre civile en Espagne. Documents. Naouka, 2001, p. 528.

Bureau politique CCPCR (b) PC Fed (b) et Komintern, 1919-1943. Documents. M., ROSSPEN, 2004, p. 960

Noten

1. Komintern contre fascisme. Documents, Moskou, 1999, p.55.
2. Ibid., p.60.
3. Ibid., p.140.
4. Shirinya K.K., *Stratégie et tactique du Komintern dans la lutte contre le fascisme et la guerre (1934-1939).* M. 1979, p.356.
5. G.Dimitrov, Guerre et classe ouvrière des pays capitalistes, *Internationale Communiste*, 1939, NR° 8-9, p.30.
6. Lenin, *Oeuvres*, Tome 36, p.323.
7. Secretariaat van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale, 8 september 1939.
8. F. Crémer, *Telle était la situation : le PCF en 1939-1940*, 1989, p.37.
9. Komintern en Tweede Wereldoorlog, 2e deel. Na 21 juni 1941, M. *Mémorial de la pensée historique*, 1988, p.4.
10. Ibid., p.102.
11. 7° Wereldcongres van de Communistische Internationale, *Resoluties*, M., 1935, p.34.
12. *Internationale communiste*, 1941, n, p.12.
13. Tweede Wereldoorlog, Actuele problemen, M.; 1995, pp.72-77.
14. Internationale Arbeidsbeweging. Historische en Theoretische vraagstukken. Deel 5. Opbouw van het socialisme, Strijd tegen het fascisme. M., 1981. pp.613, 636, 643.